

Danmarks Sportsfiskerforbund's (DSF) vurdering vedrørende afgravning af vandløbsbrinker i Grønå

Sagen kort

Tønder kommunen har i november 2025 opgravet en ca. 2,3 km lang strækning af Grønå, hvor der er afgravet brinkfødde. Opgravningen er dokumenteret med billeder i bilag 1. Kommunen kalder brinkfødde for landspidser, fordi det er langs den inddigede del af åen. Brinkfødde defineres som værende en del af brinkanlægget, og opstår i forbindelse med aflejring af sand, i områder hvor der er strømløse og i vegetationen langs vandløbets bred.

Kommunens naturbeskyttelsesmyndighed har sagt ok til at de betragter opgravningen som "sædvanlig vedligehold", hvorfor de mener indgrebet kan gøres uden yderligere tilladelse.

Kommunens argument er digesikkerhed, fordi de ikke tåler at vandløbet eroderer i brinkerne.

Afgravningen er sket i november 2025, som er i snæbelens gydeperiode.

Vandløbet er omfattet af Naturbeskyttelseslovens § 3, Natura 2000 habitatvandløb med snæbel og lampretter på udpegningsgrundlaget, og målsat i hht. Vandrammedirektivet.

I efteråret 2022 er der opgravet ca. 1,7 km af Grønå fra Sønderløgumlandevej til ca. 150 m opstrøms Brovej.

Vandområde 08978_a er 5,95 km langt.

Fra 2022 er der sammenlagt opgravet ca. 3,9 km af vandområdet, hvilket svarer til ca. 66% af vandområdet.

Følgende afsnit er Danmarks Sportsfiskerforbunds vurdering af sagen

1. Overtrædelse af naturbeskyttelseslovens § 3 (beskyttet vandløb)

Grønå som beskyttet naturtype: Grønå er et beskyttet vandløb omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3. Det indebærer, at der **ikke må foretages tilstandsændringer** af vandløbet uden forudgående dispensation fra kommunalbestyrelsen. **Normal vedligeholdelse** af et vandløb er tilladt uden dispensation, men kun i det omfang det har til formål at opretholde vandløbets hidtidige tilstand. Al hidtidig lovlig udnyttelse og vedligeholdelse kan fortsætte, så længe det ikke medfører ændringer i tilstanden af naturtypen.

Afgravning af brinker (brinkfødde) er ikke "sædvanlig vedligeholdelse": Kommunen har betegnet de foretagne indgreb som fjernelse af "landspidser". I realiteten er der tale om *afgravning af brinkfødde* – altså den nederste del af vandløbsbrinken. Ifølge Miljøstyrelsens vejledning til Naturbeskyttelseslovens § 3, afsnit 3.6.4 om vandløbsvedligeholdelse falder afgravning af vandløbsbrinker uden for begrebet sædvanlig vedligeholdelse.

Vejledningen anfører bl.a.:

“Uden for begrebet sædvanlige vedligeholdelsesarbejder falder f.eks. opgravninger af vandløb, hvor man ud over at fjerne aflejret materiale uddyber vandløbets oprindelige leje. Det samme gælder afgravning af brinker og sider, således at vandløbets bundbredde bliver forøget. Sådanne sager skal efter vandløbsloven behandles som reguleringssager.”

Vejledningen præciserer, at almindelig vedligeholdelse kun omfatter fjernelse af aflejret materiale på vandløbsbunden. **Udvidelse eller uddybning** af vandløbet – fx ved at grave brinker og sider tilbage, så bundbredden øges – anses derimod for en *tilstandsændring*, som kræver dispensation fra § 3. Sådanne indgreb skal behandles som *reguleringssager* efter vandløbsloven, ikke som almindelig vedligeholdelse.

I det konkrete tilfælde i Grønå kan der ud fra billederne af opgravet materiale ses at der er fjernet anseelige mængder materiale, herunder brinkvegetation og træer, som tydeligt fremgår af billederne. I dele af det opgravede materiale indgår også lerede jordtyper, som viser at der er været gravet mere ud end tidligere. En materiale mængde som har ændret på vandløbets faktiske bundbredde i forhold til før opgravningen.

Brinkfødde dannes hvor der er strømløse og er en del af brinkanlægget. Såfremt brinkfødde er af en udstrækning der medfører at der kræves afgravning, er der efter DSF's vurdering tale om en så fremskreden naturlig formudvikling af vandløbet, at kommunen bør meddele en dispensation fra Naturbeskyttelsesloven, såfremt der menes at være behov for opgravning for at sikre vandløbets regulativmæssige vandføringsevne/bundbredde. Ikke mindst i lyset af Grønå's status som habitatområde og miljømålsat, som der redegøres for nedenfor.

Konklusion ift. § 3: Afgravningen af brinkerne i Grønå indebærer en fysisk ændring af vandløbets form og bredde. Da dette rækker ud over normal vedligeholdelse, anses det som en ulovlig tilstandsændring af det § 3-beskyttede vandløb uden dispensation. Kommunen skulle have indhentet dispensation efter naturbeskyttelseslovens § 65, stk. 3 (dispensation fra § 3) forud for indgrebet, idet indgrebet ikke kan betegnes som sædvanlig vedligeholdelse, jf. vejledningen til Naturbeskyttelsesloven. I modsat fald er § 3-beskyttelsen overtrådt.

Henvisning: Naturbeskyttelsesloven § 3 samt Miljøstyrelsens vejledning om § 3-beskyttede naturtyper, der klart nævner at afgravning af brinker **ikke** er omfattet af sædvanlig vandløbsvedligeholdelse og kræver særskilt tilladelse.

2. Overtrædelse af naturbeskyttelseslovens § 29a (yngle- og levesteder for snæbel og odder)

Beskyttede arter i Grønå: Vandløbet Grønå udgør levested og yngleområde for bl.a. **snæbel** (North Sea houting) og **odder** (Lutra lutra). Begge disse arter er *strengt beskyttede* i henhold til EU's habitatdirektiv (bilag IV arter) og opført på bilag 3 til naturbeskyttelsesloven. Snæblen findes kun i få sydvestjyske vandløb (herunder med de største bestande i Vidå-systemet med Sønderå og Grønå) og vandrer op i disse åer for at gyde. Odderen er ligeledes en bilag IV-art med strengt beskyttede yngle- og rasteområder i vandløb mv. Naturbeskyttelseslovens § 29a forbyder enhver *forsætlig forstyrrelse* af disse arter, hvis forstyrrelsen kan skade bestanden, samt *beskadigelse eller ødelæggelse* af deres yngle- eller rasteområder.

Indgrebets effekt på arterne: Oprensning og afgravning i vandløbet er per definition et voldsomt fysisk indgreb i arternes habitat. Omfanget af opgravningen ses på billedmaterialet i bilag 1. Afgravningen af brinkerne har kanaliseret vandløbet, og skabt et uniformt vandløb uden, eller reduceret, fysisk variation.

Snæblen gyder i Grønå, og gydemodne individer bruger og findes i vandløbet i vintermånederne; fjernelse af brinkfødde, kanalisering og ændring af bundforhold kan ødelægge egnede gydehabitater og forstyrre de fysiske forhold, der er afgørende for æg og yngel. Afgravningen er ligeledes gennemført i snæblens gydeperiode.

Odderen bruger vandløbet som levested, yngle- og rasteområde, hvor den udnytter vandløbsbrinker og hulrum i brinkerne til huler og hvilepladser; en afgravning af brinkerne kan direkte ødelægge sådanne rasteområder eller i det mindste forstyrre odderens færden og jagt i området.

Da indgrebet er udført bevidst af myndigheden, og det med rimelighed kunne forudses, at levestederne for snæbel og odder ville blive berørt, må forstyrrelsen anses for *forsætlig*.

Lovgrundlag (§ 29a):

LBK nr 927 af 28/06/2024

§ 29 a ✓ ↕ 🔗 📄 🖨

§ 29 a. De dyrearter, der er nævnt i bilag 3 til loven, må ikke forsætligt forstyrres med skadelig virkning for arten eller bestanden. Forbuddet gælder i forhold til alle livsstadier af de omfattede dyrearter.

Stk. 2. Yngle- eller rasteområder for de arter, der er nævnt i bilag 3 til loven, må ikke beskadiges eller ødelægges.

Naturbeskyttelseslovens § 29a, stk. 1 bestemmer, at de pågældende arter ikke må forstyrres forsætligt, hvis forstyrrelsen har skadelig virkning på arten eller bestanden. Endvidere slår § 29a, stk. 2 fast, at deres yngle- og rasteområder ikke må beskadiges eller ødelægges. Disse bestemmelser implementerer habitatdirektivets krav om artsbeskyttelse på nationalt plan. I den foreliggende situation er der efter DSF's opfattelse, sket en *forringelse af levestedet* for snæbel og odder.

Snæbel opholder sig i åen i forbindelse med artens gydning, og var på tidspunktet for den foretagne opgravning til stede i vandløbet. DTU Aqua elfiskede snæbel i Vidåen og Grønå i november måned og har dokumentation for at arten opholdt sig på gydevandring i åen i november 2025. Det skal bemærkes at snæbel er på udpegningsgrundlaget for Natura 2000 området i Grønå, som en prioriteret art.

Den foretagne opgravning af brinkfødde har kanaliseret åen ved at fjerne vegetation og grøde, samt ensarte de fysiske forhold, så åen fremstår kanaliseret og uden vegetation og brinker, der anvendes af åen dyreliv som skjul mv. Dvs. åen er ændret markant og væsentligt forringet som yngle- og rasteområde på den pågældende strækning.

Såfremt brinkerne fungerede som yngle-/hvileplads, vil afgravningen derfor være i direkte strid med § 29a, stk. 2's forbud mod ødelæggelse af yngle- eller rasteområde. Selv hvis ynglepladsen ikke var aktuel netop der, vil den kraftige forstyrrelse og fjernelse af fysisk levested udgøre en forsætlig forstyrrelse med potentiel skadelig virkning for de to arter, hvilket er forbudt efter § 29a, stk. 1.

Konklusion ift. § 29a: Kommunens indgreb udgør en overtrædelse af naturbeskyttelseslovens § 29a. Der er ikke oplyst, at kommunen har indhentet nogen dispensation eller tilladelse i henhold til artsfredningsbekendtgørelsen (hvilket kun undtagelsesvist kan gives, jf. habitatdirektivets artikel 16, hvis strenge betingelser er opfyldt). Uden en sådan forudgående vurdering og dispensation må handlingen anses for ulovlig forstyrrelse af bilag IV-arter. Af hensyn til snæbel og odder skulle indgrebet enten være undladt eller først have gennemgået en nøje faglig vurdering, der dokumenterede, at yngle- og rasteområder ikke ville blive beskadiget. Det skete ikke, og dermed er beskyttelsesreglerne for arterne overtrådt.

3. Vandløbslov og regulativ for Grønå (vedligeholdelsesvindue overskredet)

Krav i vandløbsregulativet: Offentlige vandløb administreres efter et regulativ, som fastsætter retningslinjer for vedligeholdelse, herunder *tidsperioder* hvor visse arbejder må udføres. For Grønå (der er en del af Vidå-systemet i Tønder Kommune) gælder et vedligeholdelsesvindue i efteråret. Det fremgår af praksis og tilsvarende regulativer, at **oprensning af sandaflejringer normalt kun udføres i perioden 15. september til 31. oktober**. Formålet med et sådant tidsvindue er at beskytte vandløbets miljø – bl.a. undgå forstyrrelser i fiskenes kritiske perioder (typisk gydning og opvækst) og minimere skade på vandplanter i vækstsæsonen.

Desuden står der i regulativet at bredder og anlægsskråninger ikke må beskadiges af vedligeholdelsesredskaberne.

VEDLIGEHOULDESPRINCIPPER

Vedligeholdelsen skal foregå så skånsomt for vandløbene som muligt med enten grødeskæringsbåd, mejekurv eller le. I alle tilfælde må grødeskæring ikke foretages ud over den regulativmæssige skikkelse, og vandløbenes bund, bredder og anlægsskråninger må ikke beskadiges af vedligeholdelsesredskaberne.

FIGUR 1 UDKLIP FRA TILLÆG 2 TIL REGULATIVET FOR GRØNÅ

Tidsfrister i Grønå: Af de foreliggende oplysninger fremgår det, at afgravningen i Grønå blev gennemført i november 2025, dvs. *uden for* det fastsatte tidsinterval i regulativet (altså uden for 15/9 – 31/10). Dette er i strid med regulativets bestemmelser. Med andre ord har kommunen udført et vedligeholdelsesarbejde på et tidspunkt, hvor det ifølge reglerne ikke er tilladt. Regulativets tidsbegrænsning er bindende, medmindre særlige forhold (fx akut risiko for oversvømmelse) nødvendiggør øjeblikkelig handling. I så fald kan kommunen typisk udføre nødvendige indgreb for at forebygge væsentlig skade, men dette skal ske under iagttagelse af nødbestemmelserne i vandløbsloven. Der er intet, der tyder på, at en sådan akut situation forelå her.

Krav om reguleringssag: Udover tidsvinduet indikerer selve arbejdets karakter, dvs. afgravning af brinkfødder, at det skulle have været behandlet som en reguleringssag efter vandløbsloven. Vandløbslovens kapitel 6 kræver, at ændringer i vandløbets skikkelse (dimensioner, forløb

eller bundkote) kun kan ske efter forudgående tilladelse fra vandløbsmyndigheden (§ 16 i loven).

Af Miljøstyrelsens vejledning til Naturbeskyttelsesloven fremgår, at afgravning af brinker skal betragtes som en regulering og ikke almindelig vedligehold. Kommunen er ganske vist selv vandløbsmyndighed, men den skal i sådanne tilfælde udstede en formel afgørelse/tilladelse med klageadgang og typisk foretage en forudgående høring og vurdering (herunder miljøvurdering, hvis relevant). I denne sag ser kommunen ud til at have undladt at behandle indgrebet som en reguleringssag – *muligvis med den begrundelse, at det blot var sædvanlig vedligehold*. Denne manglende formelle proces udgør en tilsidesættelse af vandløbslovens procedureregler og sikringsmekanismer.

Konklusion ift. vandløbslov/regulativ: Afgravningen af Grønås brinker strider imod det gældende vandløbsregulativ ved at det blev udført på et tidspunkt, der lå uden for det tilladte vedligeholdelsesvindue (15. sept.–31. okt.). Kommunen har ikke redegjort for om de regulativmæssige dimensioner er overholdt. Af billedmaterialet i bilag 1 fremgår opgravningsarbejdets omfang og udbredelse.

Kommunen burde have behandlet indgrebet som en regulering med formel tilladelse, tidsmæssigt placeret inden for vedligeholdelsesperioden. At dette ikke skete, indebærer, at kommunen, efter DSF's opfattelse, har handlet *ulovligt i fht. det gældende vandløbsregulativ*, og de berørte parter (fx lodsejere eller naturorganisationer) vil kunne påklage forholdet, såfremt en formel afgørelse kan fremtvinges.

4. Habitatdirektivet – Natura 2000-område og habitatnaturtype

Grønå som Natura 2000-habitat: Grønå indgår i et Natura 2000-område (internationale naturbeskyttelsesområde) med specifikke *udpegningsgrundlag* for arter som **snæbel** og **flod-/bæk-lampret**, og vandløbet er omfattet af naturtypen **“vandløb med vandplanter”** (habitatnaturtype 3260). Bevaringsmålsætningen for denne naturtype er at opretholde eller opnå god økologisk kvalitet af vandløbsmiljøet, herunder en varieret bund, naturlige brinker og rig vandplantevækst. Myndighederne har pligt til at sikre, at tilstanden af disse naturtyper og arter ikke forringes, samt at de opnår gunstig bevaringsstatus.

Manglende konsekvensvurdering (habitatvurdering): Inden man gennemfører et projekt eller indgreb, som *kan påvirke et Natura 2000-område væsentligt*, skal der foretages en habitatkonsekvensvurdering i henhold til habitatdirektivets artikel 6, stk. 3. Dette gælder alle planlagte projekter eller indgreb, som ikke er direkte nødvendige for områdets pleje.

Projektbegrebet efter habitatdirektivet er bredere, idet det skal fortolkes i lyset af habitatdirektivets og bestemmelsens formål, som er at forhindre, at projekter, der kan skade et Natura 2000-områdes integritet, tillades¹. Der er nærmere redegjort for dette i bilag 2 vedr. EU-Domstolens dom i sag C-226/08 (Stadt Papenburg).

¹ <https://mst.dk/media/kqyb2h5i/habitatvejledningen.pdf>

I dette tilfælde er afgravning af brinkerne et fysisk indgreb, der ændrer habitatets karakter (fjerner fysisk substrat, vegetationsbevoksning og skjulesteder). Det må antages, at en sådan ændring *kan have væsentlig negativ indvirkning* på habitatnaturtypen "vandløb med vandplanter" – f.eks. via tab af vandplantedække, destabilisering af brinkerne og forringelse af levesteder for fisk og smådyr. Ifølge EU-Domstolens praksis (Waddenzee-dommen) skal man anvende et *forsigtighedsprincip*: Hvis man ikke kan udelukke en væsentlig påvirkning på et Natura 2000-område, skal der gennemføres en nærmere konsekvensvurdering. Allerede risikoen for skade er altså nok til at udløse kravet om vurdering.

Forud for opgravningen udførte kommunen ingen habitatvurdering. Kommunen antog tilsyneladende, at indgrebet kunne ske uden formel tilladelse (som "sædvanlig vedligeholdelse"). Men denne antagelse ændrer ikke ved, at arbejdet udgør et projekt i habitatdirektivets forstand, når det åbenlyst påvirker et Natura 2000-område, idet sagen er sammenlignelig med EU-Domstolens dom i sag C-226/08 (Stadt Papenburg).

Ifølge habitatbekendtgørelsens regler skal selv aktiviteter, der normalt ikke kræver tilladelse, anmeldes eller vurderes, hvis de kan skade Natura 2000-området. Ved at undlade dette har kommunen tilsidesat habitatdirektivets krav.

Forpligtelser efter habitatdirektivets artikel 6(2) og (3): Artikel 6(3) pålægger myndighederne at vurdere og kun gennemføre projektet, hvis det ikke skader områdets integritet. Denne vurdering skulle have identificeret alle de aspekter af indgrebet, der kunne påvirke bevaringsmålsætningerne, inden man gav grønt lys. Kommunen havde først måttet opnå "vished" for, at projektet ingen skadelig virkning ville have, før det kunne tillades. Det er klart, at sådan vished ikke forelå – tværtimod tyder alt på, at indgrebet *faktisk har medført en forringelse* af naturtypen i strid med habitatdirektivets artikel 6, stk. 2 (der forbyder forringelse af naturtyper og levesteder i et Natura 2000-område). Artikel 6(2) gælder løbende og uafhængigt af formelle tilladelser: Myndighederne har pligt til at undgå forringelser eller forstyrrelser af de beskyttede naturværdier.

EU-domme og national praksis: EU-Domstolen har i adskillige sager understreget, at også *vedligeholdelsesaktiviteter* kan være omfattet af artikel 6(3), hvis de påvirker området. Fx slog Domstolen fast i C-226/08 (Stadt Papenburg), at gentagen vedligeholdelsesudbygning af en sejlren-der skulle betragtes som et projekt, der kræver konsekvensvurdering og ikke kan gennemføres uden sådant forudgående grønt lys. Ligeledes er almindelige nationale regler om dispensation uden betydning for EU-kravet: I Waddenzee-sagen (C-127/02) fastslog Domstolen, at habitatdirektivets krav har direkte virkning, og nationale myndigheder (herunder kommuner) skal overholde dem selv i mangel af national lovimplementering. Dvs. forpligtelserne skal anvendes EU-konformt²

I Danmark er disse principper implementeret bl.a. via habitatbekendtgørelsen, som udtrykkeligt kræver en *væsentlighedsvurdering* for alle ansøgte projekter og aktiviteter, og også for anmeldelsespligtige aktiviteter (lovlige aktiviteter uden særskilt tilladelseskra-), hvis de kan påvirke et Natura 2000-område. Der kan dog i lyset af Stadt Papenburg dommen argumenteres for at også

² Vandlovgivning af Ellen Margrethe Basse, side 263, første afsnit.

igangværende lovlige aktiviteter, som sædvanlig vandløbsvedligeholdelse, skal underlægges en habitatkonsekvensvurdering, hvis den sædvanlige vedligeholdelse mere eller mindre åbenlyst strider imod habitatområdet integritet.

Direkte skade på naturtypen: Afgravningen har konkret medført, at brinkernes plantedække og struktur er fjernet flere steder. Dette giver risiko for øget erosion, mudret vand og tab af levesteder for de arter, som naturtypen omfatter. Vandplanter kan være revet op eller påvirket af sedimentflugt, og der vil gå lang tid, før brinkvegetationen gendannes – hvis den overhovedet genetablerer sig naturligt. En løbende drift, hvor vandløbet hver 5—10. år opgraves og kanaliseres kan derfor være direkte hindring for at områdets integritet kan opretholdes. Sådanne effekter er derfor utvivlsomt i modstrid med bevaringsmålet om at bevare en god og dynamisk vandløbskvalitet. **Det kan derfor konkluderes, at indgrebet indebærer en forringelse af habitatnaturtypen i strid med habitatdirektivets artikel 6, stk. 2, idet integriteten af naturtypen i området** ikke længere er den samme som før, og at indgrebets løbende anvendelse direkte kan hindre opnåelse af gunstig bevaringsstatus for det pågældende vandløb eller arterne på udpegningsgrundlaget..

Konklusion ift. Habitatdirektivet: Samlet set er afgravningen af brinker i Grønå derfor foretaget i strid med EU's habitatregler. Kommunen burde have foretaget en habitatkonsekvensvurdering forud for indgrebet, da en væsentlig påvirkning ikke kunne udelukkes og var åbenlys. Ved at undlade dette har kommunen ikke sikret sig, at indgrebet ikke medfører skade på Natura 2000-områdets integritet. Dette er i strid med habitatdirektivets artikel 6. Myndighedens pligt til at overholde direktivet gælder, *uanset om der formelt træffes en afgørelse eller ej*. Som nævnt har habitatdirektivet direkte virkning, og kommunen kan derfor ikke undskylde sig med, at en formel tilladelse ikke var nødvendig. Henset til EU-Domstolens praksis er der sket en klar forsømmelse, og indgrebet må anses for ulovligt i habitatdirektivets forstand.

5. Vandrammedirektivet – miljømål og forringelsesforbud

Miljømålet for vandløbet: Vandrammedirektivet (2000/60/EF) pålægger medlemsstaterne at opnå "god økologisk tilstand" for vandløb samt forhindre forringelse af eksisterende tilstand. Grønå indgår i vandområdedistriktets vandplan/vandområdeplan (vandområde 08978_a). Hvis Grønå allerede har opnået god tilstand, må ingen forringelse ske. Hvis Grønå endnu *ikke* opfylder målsætningen (f.eks. har moderat tilstand med målsætning om god), er myndighederne forpligtet til at forbedre tilstanden og må ikke træffe dispositioner, der hindrer opfyldelse af målet. Disse krav er implementeret i dansk ret gennem bl.a. miljømålbekendtgørelsen og *indsatsbekendtgørelsen*. Grønå er ifølge Miljøgis for vandområdeplanerne 2021-2027 efter genbesøget i moderat tilstand.

Indsatsbekendtgørelsens § 8, stk. 3 (forringelsesforbud): Indsatsbekendtgørelsen fastsætter rammerne for myndigheders administration, så vandrammedirektivets mål overholdes. Af § 8 fremgår, at statslige, regionale og kommunale myndigheder ved deres afgørelser skal forebygge forringelse af vandområders tilstand og sikre, at opfyldelse af miljømålene ikke hindres. Især relevant er stk. 3, der omhandler vandløb hvor målet *endnu ikke* er opfyldt. Her står: "*Myndigheden kan kun træffe afgørelse, der indebærer en direkte eller indirekte påvirkning af et*

overfladevandområde ... hvor miljømålet ikke er opfyldt, hvis afgørelsen (1) ikke vil kunne medføre en forringelse af overfladevandområdets tilstand, og (2) ikke vil kunne hindre opfyldelse af det fastlagte miljømål...". Med andre ord må kommunen kun gennemføre et projekt i Grønå, hvis det ikke forringer vandløbets økologiske tilstand og ikke gør det sværere at nå målet om god tilstand.

I perioden 2022 til 2025 er ca. 66% af vandområde o8978_a. En jævnlig opgravning, som foretages vil være en direkte hindring for opnåelse af miljømålet i vandområdet, fordi vandløbet med jævne mellemrum "nulstilles"

Risiko for forringelse fra afgravningen: Afgravning af brinker kan påvirke flere kvalitetselementer for vandløbets økologiske tilstand. Vandrammedirektivets kvalitetskrav omfatter bl.a. biologiske elementer (som planter, smådyr, fisk) og hydromorfologiske forhold (som variation i dybde/bredde, vandføring, substratforhold). Ved at fjerne brinkerne og potentielt skylle jord og sediment ud i vandløbet kan vandplanter og smådyr blive negativt påvirket. Vandplanterne er en nøgleindikator for økologisk tilstand; hvis deres dækningsgrad eller diversitet falder på grund af indgrebet, kan det medføre *forringelse af den økologiske tilstand*. Tilsvarende kan tabet af skjul langs brinkerne påvirke fiskebestanden (snæbelens yngel eller ørreder/stalling i åen), hvilket også indgår i kvalitetsbedømmelsen. Hydromorfologisk har indgrebet fjernet noget af vandløbets naturlige variation i brinkprofil og muligvis øget dybden/løbsbredden lokalt, hvilket kan ændre strømhastighed og sedimentdynamik (kanalisering) på en ugunstig måde.

Ifølge EU-Domstolens "Weser-dom" (C-461/13) indebærer *forringelse* enhver ændring, der medfører, at et kvalitetselement rykker én klasse ned, eller – hvis det allerede er i laveste klasse – at værdierne inden for denne forværrer. I praksis er implementeringen i Danmark endnu skærpet via indsatsbekendtgørelsen: Kommunen må slet ikke træffe en afgørelse, som kan medføre forringelse af tilstanden. I dette tilfælde er der ikke truffet nogen formel afgørelse (projektet blev udført administrativt), men realiteten er den samme: vandløbets tilstand er påvirket negativt. Det må anses som en *indirekte afgørelse/handling* fra kommunens side at iværksætte opgravningen, og principperne i § 8 gælder tilsvarende ved den type myndighedsudførelse. En jævnlig opgravning (sædvanlig vedligeholdelse) vil utvivlsomt hindre opnåelse af miljømålet, fordi vandløbet via driften fastholdes i en kanaliseret tilstand med ringe fysiske forhold.

Mangel på vurdering af miljømål: Kommunen burde forud for indgrebet have gennemført en vurdering af, om det planlagte arbejde ville bringe Grønå i risiko for ikke at nå sit miljømål eller ville sænke elementer af økologisk kvalitet. Dette følger af *bekendtgørelse om miljømål* og den generelle forvaltningsforpligtelse i vandrammesammenhæng. Ingen oplysninger tyder på, at en sådan vurdering er lavet. Hvis kommunen havde foretaget den, ville det være tydeligt, at indgrebet *kunne* skade elementer som vandplanter og dermed stride mod det såkaldte forringelsesforbud. Indsatsbekendtgørelsen § 8, stk. 3 er meget klar: man må ikke gennemføre tiltag, der kan forringe tilstanden eller forhindre målopfyldelse. Kommunen havde to valgmuligheder, hvis en vurdering viste potentiel forringelse: Enten en forpligtigelse til at undlade at udføre indgrebet i den planlagte form, eller søge dispensation/ændre projektet, så forringelse undgås. Ingen af delene synes at være sket. Dermed har kommunen ikke overholdt sine forpligtelser efter

vandrammedirektivet, som dels er fastlagt i vandløbslovens § 1, stk 2 og dels i Indsatsbekendtgørelsens § 8.

Konklusion ift. Vandrammedirektivet: Afgravningen af vandløbsbrinkerne i Grønå strider, ifølge DSF's opfattelse, mod vandrammedirektivets krav, fordi den indebærer risiko for forringelse af vandløbets tilstand. Kommunens handling lever ikke op til § 8 i indsatsbekendtgørelsen, idet der hverken er dokumenteret, at indgrebet er uden negativ effekt, eller taget skridt til at undgå forringelse. Tværtimod tyder alt på, at miljømålet for vandløbet bringes længere væk som følge af indgrebet. Vandrammedirektivet og det danske forringelsesforbud gælder uanset, om en formel tilladelse var påkrævet – kommunen er under alle omstændigheder bundet af at beskytte vandforekomsten mod forværring. Derfor burde kommunen have undladt indgrebet eller afsøgt alternative løsninger, medmindre det kunne gennemføres uden nogen negativ indvirkning på de biologiske kvalitetselementer. Da dette ikke er sket, foreligger der en overtrædelse af forbuddet mod forringelse og en tilsidesættelse af forpligtelsen til at arbejde hen imod opfyldelse af miljømålet, jf. Indsatsbekendtgørelsen § 8, stk 3..

6. Pligt til vurdering og formel afgørelse (myndighedsansvar)

Af ovenstående afsnit fremgår det, at kommunen i realiteten har ignoreret en række lovbestemte krav ved at betragte indgrebet som "almindelig vedligeholdelse" uden at træffe en formel afgørelse. Dette er problematisk, fordi det omgår de beskyttelsesmekanismer, som lovgivningen på natur- og miljøområdet netop opretholder gennem krav om *forudgående vurdering, tilladelse og offentlig klageadgang*.

Myndigheden kan ikke omgå loven: At kommunen mener, den kunne udføre afgravningen uden formel afgørelse og vurdering, ændrer ikke ved de reelle juridiske forpligtelser: Indgrebet udløste krav efter habitatdirektivet og vandrammedirektivet, fordi det var et projekt med potentielt miljøskadelige virkninger. Kommunen er forpligtet – forudgående – til at sikre, at indgrebet ikke medfører forringelse af Natura 2000-områdets integritet eller af vandløbets økologiske tilstand, *uanset* om den formelt træffer en afgørelse eller ej. Denne pligt består direkte i kraft af EU-retten og de danske gennemførelsesregler. Kommunen kan ikke undlade at foretage en sådan vurdering under henvisning til, at der ikke kræves en formel tilladelse. Som påpeget ovenfor har habitatdirektivet direkte virkning, og kommunen er bundet af direktivet selv ved mangelfuld national implementering. Waddenzee-dommen understreger, at nationale myndigheder skal overholde grænserne i artikel 6, stk. 3 – selv hvis disse ikke fremgår udtrykkeligt af national lov. Tilsvarende er vandrammedirektivets forringelsesforbud bindende for alle myndighedsbeslutninger; det gælder i administrationen generelt og dermed også kommunens egne vedligeholdelsesarbejder.

Krav om formel afgørelse: Som berørt i afsnittet om vandløbsloven/regulativet, burde kommunen have truffet en formel forvaltningsretlig afgørelse om indgrebet – eksempelvis ved at udstede en reguleringstilladelse og en dispensation fra Naturbeskyttelseslovens § 3 og 29a (myndighed er SGAV) med relevante vilkår. En sådan afgørelse ville have klageadgang til Miljø- og Fødevareklagenævnet, hvor lovligheden og miljøhensyn kunne prøves. Ved at undlade dette har kommunen reelt afskåret offentligheden og berørte interesser fra kontrolmuligheder.

Vi skal derfor anmode om, at kommunen nu *træffer en formel afgørelse*, som kan påklages, eller alternativt anerkender, at indgrebet var ulovligt og iværksætter genopretning af vandløbsbrinkerne. Alternativt søge om en undtagelse fra vandramme- og habitatdirektiv, såfremt der er bydende nødvendige samfundsmæssige hensyn der skal ivaretages. Uanset hvad, har kommunen pligt til at dokumentere, at dens handling ikke strider mod natur- og miljølovgivningen – en dokumentation, der tydeligvis mangler i denne sag.

Sammenfatning: Afgravningen af Grønås brinker strider imod naturbeskyttelseslovens § 3 og § 29a, vandløbslovens regulativbestemmelser, habitatdirektivets krav samt vandrammedirektivets forringelsesforbud. Kommunen har undladt at foretage de krævede vurderinger og har ikke truffet en formel, påklagelig afgørelse. På den baggrund opfordres kommunen til snarest at foretage en faglig og juridisk vurdering af det udførte indgreb, herunder dets indvirkning på Natura 2000-interesser og vandløbets miljømål. Såfremt vurderingen viser, at indgrebet er i konflikt med de nævnte regler (hvilket denne redegørelse allerede godtgør), bør kommunen genoprette de afgravede brinker til deres oprindelige tilstand og afstå fra lignende indgreb fremover uden behørig tilladelse. Endvidere bedes kommunen træffe en skriftlig afgørelse, der kan indbringes for klagenævnet, således at sagens retlige spørgsmål kan blive prøvet.

Ved at følge denne fremgangsmåde sikrer kommunen, at den lever op til sine forvaltningsretlige forpligtelser og undgår yderligere lovbrud. Det handler grundlæggende om at respektere de naturbeskyttelses- og miljøkrav, som gælder for Grønå, og som har til formål at beskytte vores fælles naturarv for fremtiden.

Referencer:

- Miljøstyrelsen: *Vejledning om naturbeskyttelseslovens § 3-beskyttede naturtyper* (2019), særligt afsnit 3.6.4 om vandløbsvedligeholdelse.
- Naturbeskyttelsesloven §§ 3, 29a og § 19 (anmeldelsesordning for visse aktiviteter i Natura 2000-områder). Habitatbekendtgørelsen (bek. nr. 1595 af 06/12/2018) §§ 6-7.
- Vandløbsloven (lovbek. nr. 1217 af 25/11/2019) §§ 12-16, 27. Regulativ for Grønå (Tønder Kommune), herunder vedligeholdelsesperiode 15/9–31/10.
- Vandrammedirektivet (2000/60/EF) art. 4; Indsatsbekendtgørelsen (BEK nr 1669 af 08/12/2025) § 8 om forringelsesforbud.
- EU-Domstolens domme: **C-127/02 Waddenzee** ("muslingesagen"), **C-226/08 Papenburg**, **C-461/13 Weser** (forringelsesforbud, præmis 69-71) m.fl., samt Miljø- og Fødevarerklagenævnets praksis.